

Meer leren over minder bekende houtsoorten

De afgelopen jaren heeft Stichting Probos, samen met haar partners, gewerkt aan de selectie, technisch onderzoek en de introductie van een aantal minder bekende houtsoorten uit Suriname. Het project had tot doel de business case van duurzaam bosbeheer in Suriname te verbeteren door een markt te creëren voor minder bekende houtsoorten en daarmee de economische waarde van deze bossen te verhogen. Tijdens de uitvoering van het project heeft Probos waardevolle lessen geleerd. In dit Bosbericht delen wij de belangrijkste.

Meer leren over minder bekende houtsoorten

Uitdagende business case

De business case voor duurzaam bosbeheer van natuurlijke tropische bossen is uitdagend. Terwijl FSC/PEFC gecertificeerd duurzaam bosbeheer gericht is op de bescherming van de natuurlijke soortensamenstelling van bos, concentreert de houtoogst in deze bossen zich vooral op de meest gewilde houtsoorten. Om de druk op dit beperkte aantal soorten te verminderen, moeten in het kader van duurzaam bosbeheer markten worden ontwikkeld voor het gebruik van minder bekende houtsoorten (LKTS¹).

In 2015 was ongeveer 40% van de actief beheerde bosconcessies in Suriname FSC gecertificeerd. De bosbeheerders worden er - zoals overall elders - geconfronteerd met de dwingende noodzaak om een (wereldwijde) markt te creëren voor een extra aantal veelbelovende houtsoorten. Samen met Tropenbos International (TBI) Suriname en de vier destijds FSC-gecertificeerde bedrijven in Suriname - Greenheart Suriname, Soekhoe & Sons, Dennebos Suriname en Tropical Wood Company - startte Probos in 2016 een project rond de EU-marktintroductie van LKTS. Naast FSC Nederland namen ook vijf handelaren in tropisch hout uit Nederland deel: World Timber Products, GWW Houtimport, Nailtra, Sneek Hardhout en Houthandel Van Dam. Het project is mede tot stand gekomen met steun van de European Sustainable Tropical Timber Coalition (STTC), het Nederlands Centrum ter Bevordering van Importen uit Ontwikkelingslanden (CBI) en de Nederlandse Ambassade in Paramaribo.

¹ Minder bekende houtsoorten worden aangeduid met de Engelse afkorting LKTS: Lesser Known Timber Species

Tabel 1 - De volgende zes Surinaamse soorten zijn geselecteerd. Factsheet van elke soort en meer informatie is te vinden op <https://bit.ly/3DM3YER>

Wetenschappelijke naam	Surinaamse naam	Handelsnaam
1. <i>Buchenavia tetraphylla</i>	<i>Gindya udu</i>	Tanimbuca, Fukadi
2. <i>Couratari spp.</i>	<i>Ingipipa</i>	Tauari
3. <i>Pradosia ptychandra</i> , <i>P. surinamensis</i> & <i>P. schomburgkiana</i>	<i>Kimbotó</i>	Casca, Abiu, Chupon
4. <i>Eschweilera spp.</i>	<i>Manbarklak</i>	Manbarklak, Kakaralli
5. <i>Platonia guianensis</i> , <i>P. insignis</i> , <i>Rheedia spp.</i>	<i>Pakoeli</i>	Bacuri
6. <i>Hydrochorea corymbosa</i> (synonyms: <i>Pithecellobium corymbosum</i> , <i>Arthosamanea corymbosa</i>)	<i>Bostamarinde</i>	Angelim pintado

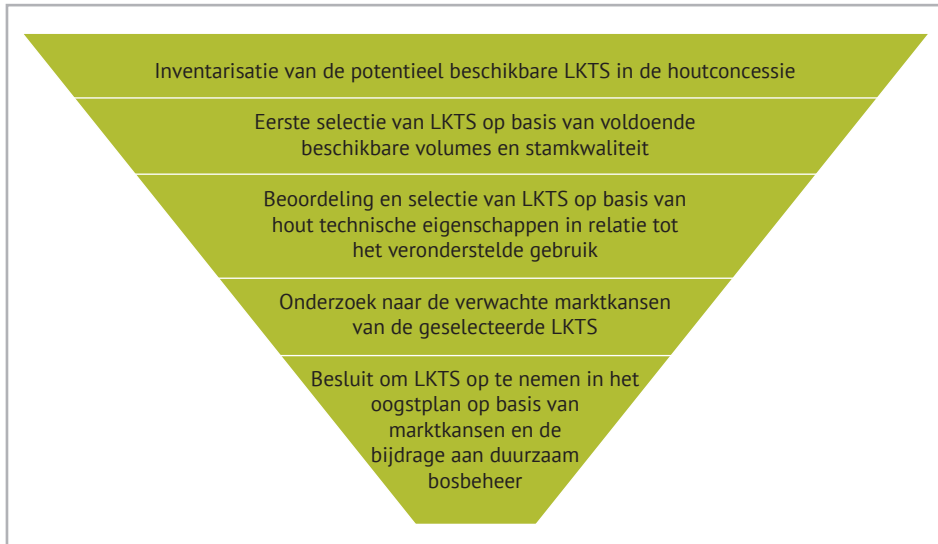
Het project bestond uit drie fasen, waarvan de eerste fase gericht was op de selectie van de meest veelbelovende LKTS voor verder onderzoek. De tweede fase betrof het hout technisch onderzoek en praktijktests. Uiteindelijk bereikten zes houtsoorten de derde fase waarin promotie en marktintroductie centraal stond (zie tabel 1). Dat was nog net op tijd om opgenomen te worden in de 11^e editie van het Houtvademeccum (2018).

Het belang van de oogst van LKTS

Natuurlijke tropische bossen bestaan uit honderden verschillende boomsoorten. Met duurzaam bosbeheer kijkt men naar het volledige palet aan soorten dat in het bos aanwezig is en oogst men niet alleen de paar bekende houtsoorten voor de lokale en internationale markt. Het gebruik van een breder assortiment aan soorten komt immers beter overeen met wat natuurlijke bossen op duurzame wijze kunnen produceren. LKTS kunnen in sommige gevallen bekende soorten vervangen in termen van prestaties en esthetiek en kunnen daarnaast zelfs kosten-effectiever zijn, omdat ze in ruime

mate aanwezig kunnen zijn en - tot nu toe - onderbenut. Ook kunnen nieuwe houtsoorten met rijke, exotische kleuren en texturen kansen bieden op nieuwe markten. Op die manier kan het gebruik van LKTS de druk op bekende commerciële houtsoorten verminderen, helpen de natuurlijke soortensamenstelling van het bos te behouden, bijdragen aan het behoud van biodiversiteit en de economische levensvatbaarheid van het beheer ervan vergroten. Het bevorderen van de afzet en het gebruik van LKTS op de wereldmarkt draagt dus bij aan duurzaam bosbeheer en bosbehoud.

Om het aantal boomsoorten dat in kapplannen wordt opgenomen te verhogen, is het van essentieel belang om LKTS al in de bosinventarisaties op te nemen. De introductie van nieuwe houtsoorten op de mainstream (mondiale) houtmarkten begint met betrouwbare gegevens over de beschikbaarheid op lange termijn van commercieel interessante volumes van deze nieuwe houtsoorten.

Figuur 1 - Opeenvolgende acties voor de selectie van veelbelovende LKTS

Selectie en onderzoek van LKTS

De selectie van potentiële nieuwe houtsoorten verloopt in verschillende stappen (zie figuur 1). Het eerste criterium heeft betrekking op het bos, waarbij het beschikbare volume in de tijd en de stamkwaliteit van de LKTS worden beoordeeld. Lokale kennis over de verwerking en het gebruik van deze houtsoorten kan waardevolle informatie opleveren. Andere selectiecriteria zijn gebaseerd op uitgebreid literatuuronderzoek en het raadplegen van houtdatabanken. Al deze stappen hebben tot doel om voor het bos de belangrijkste en voor de markt meest kansrijke LKTS te identificeren.

Vervolgens moeten representatieve monsters naar gespecialiseerde laboratoria worden gestuurd voor technisch onderzoek naar de houteigenschappen en naar potentiële kopers voor het testen op praktijk schaal. In dit vroege stadium is het ook aan te bevelen de belangstelling van potentiële kopers te wekken, zakelijke relaties op te bouwen en vertrouwd te raken met de handelsvereisten van specifieke landen of regio's. Idealiter wor-

den ook proefprojecten met de soorten gerealiseerd, zodat de soorten zich ook in de praktijk (op langere termijn) kunnen bewijzen.

Vergelijking, groepering en substitutie

Uit technisch onderzoek kunnen de eigenschappen en gebruiksmogelijkheden van nieuwe houtsoorten worden vergeleken met die van algemeen bekende houtsoorten. Als deze overeenstemmen dan biedt dit mogelijkheden voor het groeperen en vervangen van gangbare soorten en biedt dit een overtuigend argument ter ondersteuning van de marktacceptatie van LKTS. Het potentieel aantal soorten dat voor een bepaald eindgebruik kan worden gebruikt, zoals "tuinhout", kan worden vergroot door ze als gelijkwaardig te beschouwen en ze als groep onder één noemer in de markt te zetten. Dit vergroot ook de kansen op een betrouwbare, continue levering. Ook kunnen nieuwe soorten met vergelijkbare eigenschappen, veelgebruikte houtsoorten vervangen die minder beschikbaar zijn of waarvan het aanbod onregelmatig is.

Geleerde lessen

De belangrijkste lessen uit het project zijn verwerkt in de 'Promoting the lesser known; Best Practice Guide to successful introduction of lesser known timber species'². Deze gids biedt veel handvatten voor vergelijkbare initiatieven en aanbevelingen om te voorkomen dat anderen het wiel opnieuw uit moeten vinden of in dezelfde valkuilen stappen. De belangrijkste aanbevelingen noemen we hier.

Aanbeveling 1:

De minimale looptijd van een dergelijk project is drie jaar. Dit biedt de mogelijkheid flexibel om te gaan met de onzekerheden die inherent zijn aan het onderzoeken en testen van nieuwe houtsoorten uit tropische bossen.

Een project voor de marktintroductie van nieuwe soorten heeft niet alleen te maken met het extra oogsten van LKTS in een uitdagende omgeving, maar met veel meer onzekerheden en problemen die moeten worden opgelost. Eenmaal geveld en geleverd bij de zagerij, kan het primaire zagen van stammen tijdrovend zijn, bijvoorbeeld door onbekende zaageigenschappen, terwijl de export vertraging kan oplopen omdat de douaneautoriteiten niet vertrouwd zijn met deze onbekende houtsoorten. In het Suriname project was de doorlooptijd voor de oogst, verwerking en verzending van LKTS te ambitieus en moest verschillende keren worden bijgesteld. Hetzelfde gold voor het laboratoriumonderzoek en het testen op praktijkschaal. In het laboratorium duurde het drogen van de LKTS monsters veel langer dan verwacht, wat nog maar weer eens benadrukte dat we met LKTS te maken hadden.

² <https://bit.ly/3gXOEtU>

Manbarklak ronde palen in jachthaven Akkrum uit 2009 en nog steeds in goede conditie. (Foto: Mark van Benthem - Probos)

Aanbeveling 2:

Wees duidelijk over welke bijdrage - en in welke mate - van projectpartners wordt verwacht, zowel in geld als in natura, en creëer mogelijkheden voor het compenseren van extra verzoeken vanuit het projectbudget.

Tijdens de voorbereiding van het project werden weliswaar afspraken gemaakt over de medefinanciering door de partners, maar de bijdrage “in natura” was in algemene termen beschreven. Bijvoorbeeld het pro Deo leveren van de monsters voor testdoeleinden. Tijdens de opzet van het project waren de minimaal vereiste volumes voor het testen nog onvoldoende gespecificeerd. Om wetenschappelijk onderzoek en testen op praktisch schaal mogelijk te maken, bleek het benodigde volume echter groter te zijn dan waar de leveranciers aanvankelijk op hadden gerekend.

Aanbeveling 3:

Het is belangrijk om de tijd tussen het leveren van de stammen aan de zagerij en het verzenden van de monsters naar het houtlaboratorium zo kort mogelijk te houden.

In het geval van het Suriname project konden niet alle benodigde volumes van de geselecteerde LKTS op hetzelfde moment aan de zagerij worden geleverd. Daardoor bleef de eerste levering lang aan de elementen blootgesteld, voordat het werd verscheept. Dit had een negatief effect op de kwaliteit van de stammen en monsters door schimmel- en insectaan-tasting.

Aanbeveling 4:

Voor de begeleiding van partners en activiteiten in het land waar de LKTS worden geoogst, is het verstandig om een lokale projectcoördinator te betrekken. Hierbij moeten taken, verantwoordelijkheden en wederzijdse verwachtingen duidelijk worden vastgelegd.

De betrokkenheid en motivatie van de projectpartners nam gedurende het Suriname project geleidelijk af, wat soms leidde tot misverstanden tussen partners en waardoor nog meer vertraging ontstond die voorkomen had kunnen worden. De verslechterde economische situatie in Suriname kwam daar nog eens bij. Dit zorgde ervoor dat het projectbeheer ‘op afstand’ steeds uitdagender werd. Achterafgezien zou een projectcoördinator ter plaats van grote meerwaarde zijn geweest.

Juist nu kansen voor LKTS

Voor het imago van hout in het algemeen en LKTS in het bijzonder, is het zaak alleen soorten te gebruiken voor commerciële doeleinden, waarvan is aangetoond dat ze geschikt zijn voor de betreffende toepassing. Dat gezegd hebbende, de huidige schaarste en hoge prijzen van hout zijn een kans voor de bos- en houtsector om juist nu te investeren in het ontwikkelen van markten voor minder bekende houtsoorten. Eindgebruikers zijn meer bereid om alternatieve soorten te overwegen. Niet alleen vanuit schaarste, maar ook gezien het huidige belang dat aan duurzaam bosbeheer en bosbehoud - ook in het licht van de mondiale klimaatopgave - wordt gehecht. De markt moet daarom openstaan voor het werken met prestatie-eisen en geen houtsoorten voorschrijven. Dat biedt de beste kansen voor marktintroductie. Er zijn voldoende tools voorhanden³.

Sietze van Dijk en Mark van Benthem

Foto voorblad: Mark van Benthem, Probos

³ Zoals www.houtdatabase.nl en www.lesserknowntimberspecies.com.